

ENSEMBLE

BENT'-RAAM

HEERAVIERE

JAAK VISSENAKEN

speelt

Mevrouw de Beer

in

DE VRIJE MADAM

auteur **RUDY GELDHOF**

regie **ANNELIES VAES**

Tijdens een open-deur-avond in het vrouwenhuis „DE VRIJE MADAM“ geeft Mevrouw De Beer een zeer aparte kookdemonstratie. Ook niet-leden en zelfs heren zijn die avond welkom. Mevrouw De Beer kan zich uiteraard niet beperken tot het demonstreren van haar kookkunst, zij babbelt honderduit over haar leven, haar liefde(s), haar familie, haar generatie... Dat er gegrinnikt, gelachen en geschaterd wordt met de verwaandheid, de vooroordelen en de zelfingenomenheid van Mevrouw De Beer ligt in de lijn van de verwachting. Dat daarbij geappelleerd wordt aan onze nobelste gevoelens is de rijkdom van dit stuk : lijden en medelijden, leed en leedvermaak, hoop en wanhoop, zieleadel en zieligheid. Rudy Geldhof presteert het dit mengsel te brouwen tot de pittige drank die de rijke smaak van dit feesttentje moet releveren.

Hij werd dan ook voór dit stuk bekroond met de VISSER-NEERLANDIA-prijs. Mag dit een waarborg zijn voor een avondje apart toneel ? Samen dan wel met het feit dat Mevrouw De Beer vertolkt wordt door een man : JAAK VISSENAKEN. Een visie met dubbele bodem. Een masker, dat U als toeschouwer pelt tot de laatste laag, wel met de monkellach en de onweerstaanbare traan, die opwelt bij het afbladeren, pellen, vierendelen, fijnhakken van een te sterke ui... Om te vermijden dat de Grote Vrouwenhaat hem voor eeuwig achtervolgt, wordt Jaak geregisseerd door een dame : Annelies Vaes.

Wie zich haar rollen herinnert in de BENT-producties : „Au Bouillon Belge“, „Groenten uit Balen“, „Tien jaar later“, „Claustrofobie“, „Topconferentie“, „Pas de Deux“, e.a. vermoedt een zoete wraak... Een feestelijke kookdemonstratie.

**Waar ? Op de BENTERIJ
Lage Rielen 20 te Kasterlee**

U kent ook meesmullen na de kookdemonstratie !
Reserveer tel. 014 - 55.76.62

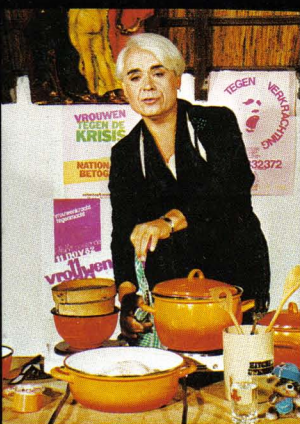
Elke vrijdag en zaterdag - juli en augustus '83

Een zomers uitstapje met

vanaf 19 uur terras en schuur

om 20 uur voorstelling

om 21,30 uur vrij tafelen en ladies-night !

JAAK VISSENAKEN

geeft als

Mevrouw De Beer

een heel aparte kookdemonstratie
in een zeer geëngageerd vrouwenhuis

DE VRIJE MADAM

auteur RUDY GELDHOF

Regie, decor en kostuum

ANNELIES VAES

Karien Druyts, Johan Bielen, Kris Eelen, Karel Peeters
toneelmeesters, technici

Rita Bernaert, Mieke Van Heuckelom
kosmetisch advies

Roosje
kostuumuitvoering

foto's Luc Selen

kapper Douka

Uit het jury-rapport
"de Visser-Neerlandiaprijs"
Toneelstukken 1980.

« De jury heeft aanbevolen een EERSTE PRIJS toe te kennen aan RUDY GELDHOF uit Brugge voor zijn stuk "NOCH VIS NOCH VLEES", nieuwe titel "DE VRIJE MADAM" ...

Het stuk is zo natuurlijk opgezet, zowel wat de demonstratie zelf betreft als de ontroerende levensgeschiedenis van de vrouw, dat men in de jury verwachtte, dat het stuk door een oudere vrouw geschreven zou zijn. Dat dit niet zo blijkt te zijn, vervult de jury met nog meer respekt.

Het stuk is in één adem geschreven.

Van begin tot eind is het boeiend.

Een aangrijpend slot.

De jury is unaniem van mening, dat de schrijver van "Noch vis noch vlees" met de eerste prijs bekroond hoort te worden.»

De jury,
Hans Keuls, voorzitter,
Alphons van Impe, Rob Scholten.

Wereldkreatie

1 juli 1983

de Benterij

te Kasterlee

"Ja", zei ik toen Jaak mij de regie van "De Vrije Madam" aanbood, opdat de vrouwenhaat hem niet ten eeuwigen dage zou achtervolgen, omdat ik van Vlaams werk hou, van Vlaamse creaties.

Eindelijk ook een Rudy Geldhof na Hugo Claus, Walter van den Broeck, Frederik van Eeden, Marnix Gijsen, Chris Yperman, Rose Gronon, Jos Vandelloo, Pierre Van Rompaey, Luc Vilsen, Vondel, Dimitri Frenkel Frank, Lodewijk de Boer. Ook de bovenburen liggen in mijn bovenste lade.

Tot nu toe heb ik een honderdtal stukken gespeeld, bewerkt of vertaald, dekors en kostuums gedragen of ontworpen, affiches getekend en gehangen, met lichtbakken gesleurd, kaartjes gescheurd, stoelen gezet, Bent beheerd, gereden, geschminkt, geschilderd, geverfd, gelachen, gehuild en immens gehouden van het publiek. Maar nog nooit professioneel geregisseerd.

Deze eerste regie draag ik op aan mijn publiek, aan alle lieve collega's waarmee ik deze eerste 20 jaren heb mogen werken en heel in 't bijzonder aan Rudy, A'leen, An, Bart, Bert, David, Dirk, Doris, Eric, Felix, John, Roger, Johan, Walter, Karel I, Karel II, Karien I en II, Kris, Rob, Roger, Viviane, Willy I en II, Jaak en Walter, aan ons Ensemble!

Annalies Boer

Rudy Geldhof schreef o.m.

"De Geit" en "Buurt", creatie door N.V.T. De Waag Antwerpen.

"Carmen, de vamp van Sevilla", creatie door N.V.T. De Waag Antwerpen 1976.

"Het Souper", Malpertuis Tielt, 1976, en in zowat alle Vlaamse steden.

"Eenentwintigen", N.V.T. Ankerruimteater Antwerpen 1977.

"Mijnheer Karel", bewerking van "Der Herr Karl" van Qualtinger en Merz, Malpertuis Tielt 1977.

"Twee Vrouwen", gecreëerd door Teater De Kelk Brugge, 1978.

"Winnaars en Verliezers" creatie in co-productie Vertikaal Gent, De Kelk Brugge en N.V.T. Antwerpen 1979.

"Bob en Liesbeth" gecreëerd door De Kelk, Brugge, 1981.

"De Vrije Madam" (Vroegere werktitel : "Noch Vis noch Vlees") creatie Bent.

TV scenario's BRT

"De Pornofilm" naar "Der pronofilm" van Helmut Walbert.

"Cello en Contrabas" naar de gelijknamige novelle van Maurits Dekker.

"Het Souper" naar het eigen toneelstuk.

"Lente" naar de gelijknamige novelle van Cyriel Buysse.

"De Surprise" naar de gelijknamige novelle van Belcampo.

"Tantes" naar de gelijknamige roman van Cyriel Buysse.

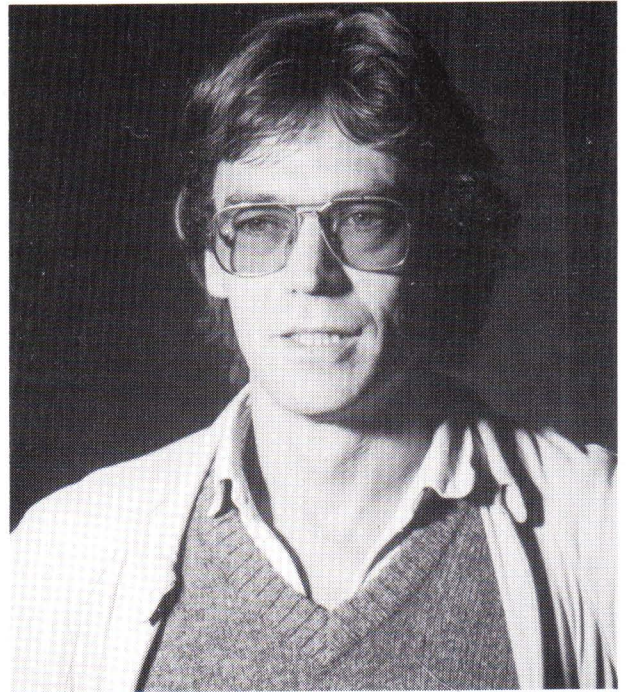
en werd gelauwerd met

Nestor de Tière Prijs 1980 voor "Winnaars en Verliezers".

Visser-Neerlandiaprijs (eerste prijs) voor "De Vrije Madam" (werktitel "Noch Vis noch Vlees").

Zevenjaarlijkse prijs voor dramatische kunsten prov. West-Vlaanderen voor "Eenentwintigen".

Over de auteur

Rudy Geldhof

Geboren te Brugge tijdens de bezetting, W.O.II Zijn kinderjaren slijt hij in verschillende Oost-Vlaamse dorpen. Na zijn middelbaar onderwijs duikt hij in allerlei losse jobs, ook in het buitenland.

Eerst lederbewerker in het ouderlijk bedrijf, een manufactuur van handschoenen. Daarna speelt hij tolk, handelsreiziger, seizoenwerker, assistent-purser op pakketboten. Hij reist ... De jonge Rudy weet dat dit alles een overgang is : even proeven, een voor-smaakje. Hij speelt het spel wel zo talentvol dat men hem wil vastspijkeren op zijn job. Of hij a.u.b. wil blijven ?

- In 1973 baat hij te Brugge een feestzaal uit.

Zijn panorama vult zich met mensen.

Hij neemt zijn aanloop ...

- In 1977 sticht hij teater DE KELK te Brugge.

Momenteel is hij van deze stichting voorzitter.

Rudy Geldhof werkt full-time als auteur.

Generale van "Tien Jaar Later : 't Jaar 10!" van Walter van den Broeck. In het Cultureel Centrum te Hasselt gaat het doek open, het licht glijdt in, het decor leeft, de acteurs spelen vlot het vervolg van "Groenten uit Balen," dat een week eerder in première is gegaan. Plots staat een radiomuziekje te luid : op het toneel trekt iedereen zijn volume mee op. Dadelijk ontspoord het samenspel. Vlug naar de technische kabine ! In de duisternis van de zaal ren ik de trap op en val. De première van "De Vrije Madam" zal een seizoen worden uitgesteld. Maar dat weet ik nog niet. Ik zak terug naar de regietafel, verbijt de pijn. 's Anderendaags ga ik groeten in 't gips.

In 't gips ook mee de vrachtwagen in : belichten tournee Nederland en Vlaanderen. "Rust" had de dokter gezegd. Hij had gelijk. Tijdens mijn regie van "Viva Bomma, eenzame gast aan tafel" plaagt mij een stekende zwaarte ; ik merk dat ik niet al te lang kan rechtstaan. Dat seizoen werken wij bij Bent 232 voorstellingen af : 190 op reis. Zonder Rudy Geldhofs "Vrije Madam". De voorziene creatie in februari '82 is noodgedwongen uitgesteld.

Ondertussen hebben Rudy en ik gespeeld met de mogelijkheid om het stuk door een man te laten vertolken. Met een vijftal vooraanstaande actrices zijn de onderhandelingen afgesprongen : toneeldames met klasse hebben een zeer gevulde agenda. Seizoen '80-'81, seizoen '81-'82. Uiteindelijk trekken we bewust de wissel. Wel met één strenge eis aan de regisseur : geen ridikule travestietenklucht !

Soms wou ik dat ik met Rudy rustig in een bootje zat, dobberend op de Brugse reitjes, hand in hand genietend van wat late zon op onze baard, de auteur en zijn Mevrouw De Beer.

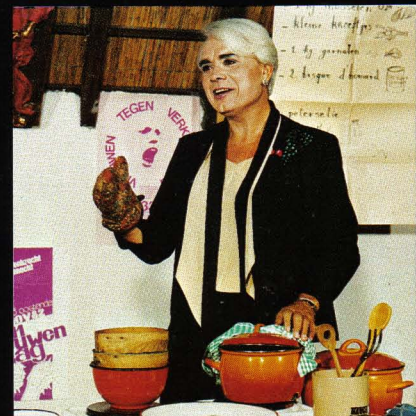
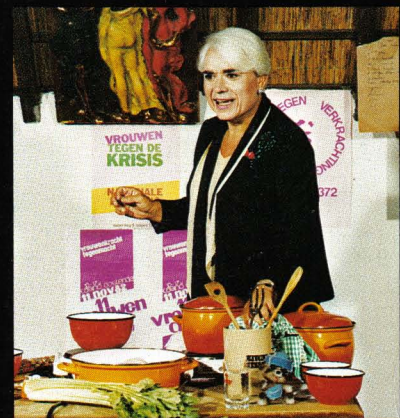
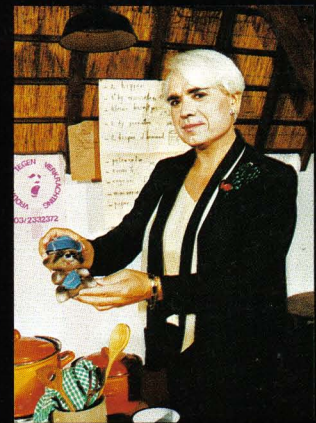
Jaak Vissenaken

Ingrediënten voor een feestelijk menu, noch vis, noch vlees, voor 4 personen :

2 kippen, 1 kg mosselen, 1 kg garnalen (of 400 gr.), kreeftjes, 2 blikjes bisque d'homard, ½ l. room, maïzena, ui, selder, peterselie, peper, look, cognac.

Mevrouw De Beer dankt voor haar demonstratiekip de N.V. Spoormans Arendonk, kuikenbroeierij.

Verantw. uitgever : Annelies Vaes
Layout en realisatie : Drukkerij Baudoin

HET LAATSTE NIEUWS 4/7/83 Naweeën van een mislukt leven

Titel: De vrije madam
Auteur: Rudy Geldhof
Regie, decor, kostuum: Annelies Vaes
Met: Jaak Vissenaken
Produktie: Ensemble
Plaats: Benterij, Kasterlee

«De vrije madam» is de naam van een (uiteraard!) progressief vrouwenhuis, waar je de aanwezigheid van een gezette, traditioneel-burgerlijke dame als mevrouw De Beer geenszins verwacht, niet als bezoeker (met mogelijke echtelijke problemen), zeker niet als spreekster of animatrice van een open-deur-avond. Dat is nochtans het uitgangspunt van Rudy Geldhofs monoloog, die als vakantiespektakel in de Kasterleese Benterij boven de doopvont werd gehouden.

In de kantlijn van een kookdemonstratie laat mevrouw De Beer, samen met de kippen in de kookpot, haar eigen bestaan gaar sudderen. Terwijl zij een bijzondere schotel «noch vis, nog vlees» (zoals de oorspronkelijke, met de Visser-Neerlandiaprijs bekroonde titel luidde) demonstreert, legt zij ook de onderlagen bloot van een grotendeels mislukt, maar voor de buitenwereld geslaagd lijkend leven.

Rudy Geldhof heeft in deze aangrijpende monoloog andermaal een brok bittere levenservaring op de planken gezet, levensecht maar toch nog voldoende teatraal opdat het specifieke geval als parabel doeltreffend wordt voor een breed publiek. Op één enkel moment heeft hij het geloof in het medium even verloren: de aftakeling zou nog ingrijpender zijn geweest indien hij zijn personage onbewust had laten ontspreken in een ontluisterende biecht en haar niet, zoals nu, woordelijk laten inspelen op de verwachting van een stelletje op sensatie beluste geestelijke gluurders, zoals zij haar «publiek» zou kunnen omschrijven.

Dit dramaturgisch schoonheidsvlekje vermindert echter geenszins de merkwuurde prestatie, zowel van auteur, als van regisseur en vertolker. Want mevrouw De Beer wordt inderdaad belichaamd door... een man.

Regisseur Annelies Vaes, die ook een pluim verdient omwille van haar «volmaakt» kostuum (kleed én schort), waarmee zij het personage heeft aangekleed, heeft niet bepaald voor een gemakkelijke oplossing gekozen door mevrouw De Beer te laten spelen door een man. Wie zich verwacht aan een belachelijke travestieshow komt bedrogen uit. Op geen enkel moment speelt de regisseur dit element als komisch effect uit. Integendeel zelfs. Geen pruijk, geen noemenswaardige stemverho-

Mevrouw De Beer (Jaak Vissenaken) geeft een theatrale kookdemonstratie voor een gluurderspubliek

ging, maar gewoon een acteur, die wel tot in de kleinste bijzonderheden een vrouw «speelt». Door deze keuze voegt Annelies Vaes eigenlijk nog een dimensie toe aan dit drama-van-de-aftakeling.

En ten slotte is er de vertolker. Jaak Vissenaken zet een parel van een personage op de planken: beheerst, op geen enkel moment overdreven, afgewerkt tot in de kleinste bijzonderheden, onverhoopt geloofwaardig, innemend én meeslepend en dit gedurende ruim anderhalf uur. Een prestatie die ver uitstijgt boven zowat alles wat ik in het voorbij, bijzonder grijze theaterseizoen heb gezien.

Wie ooit zelf al aan het fornuis stond om een bijzondere schotel klaar te maken, weet hoe moeilijk het is en hoeveel concentratie het vergt. Jaak Vissenaken kookt «levensecht» op het podium. Tegelijk zet hij echter een dubbel moeilijk personage op de planken: er is

immers niet alleen het eigenlijke karakter zelf, waarbij een enorme spanningsboog van succes tot ontluistering dient getrokken; Vissenaken moet ook nog de travestie aanvaardbaar maken. In al die opdrachten slaagt hij wonderwel.

Zodanig zelfs dat sommige toeschouwers zich door het drama dermate laten meeslepen, zelf hun aftakeling gaan aanvoelen en na de voorstelling medetoeschouwers lastig vallen met lang opgekropte frustraties. Dergelijke ervaringen moet je trachten te vermijden, wanneer je na afloop gaat proeven van de bijzondere schotel «noch vis, noch vlees», die in de Benterij wordt opgediend elke vrijdag en zaterdag in juli en augustus, na de voorstelling die om 20 uur begint.

Wie deze theatrale kookdemonstratie wil meemaken en achteraf wil «meesmullen», kan bespreken op nr. 014/55.76.62.

Hugo MEERT

Jaak Vissenaken speelt Mevrouw De Beer Schitterend toneelfestijn op de Benterij te Kasterlee

Technische fiche :
Titel : De Vrije Madam
Auteur : Rudi Geldhof
Regie : Annelies Vaes
Akteur : Jaak Vissenaken

Na de première van De Vrije Madame in de Benterij te Kasterlee overviel ons een zeldzame, sterke emotie die ons nog uren lang deed nagenieten van deze prestatie op het hoogste peil.

Rudi Geldhof, een Bruggeling en te weinig bekend in Vlaanderen, schreef deze monoloog een drietal jaren geleden. Hij ontving er de Visser - Neerlandia - prijs '80 voor. Door omstandigheden werd de opvoering door het Ensemble Bent - Raamteater uitgesteld; aangezochte aktrices waren onbeschikbaar en zo rijpte de idee om de rol van Mevrouw De Beer door een man te laten spelen. Zowel auteur als akteur drukten hierbij regisseur Annelies Vaes op het hart ook maar de minste mogelijkheid van een banale travestietenkluich absoluut te bannen. Uiteindelijk resulteerde de samenwerking van deze drie gemotiveerde mensen in een meesterlijke opvoering, alle premièrekoorts ten spijt.

De tekst die bol staat van een weidse visie op de gedragingen van de mens in zijn tijd, zijn milieu, is zo rijk aan spiritualiteit, humor, historisch inzicht en mensenkennis dat hij bijna twee uur lang blijft boeien.

Mw. De Beer, welgestelde weduwe uit de «bourgeoisie» geeft een kookdemonstratie voor een

vrouwenklub. Omdat ze graag babbelt, zal ze ook over haar leven vertellen. Over de mannen in haar leven: haar vader, haar man en haar zonen. Tijdens het bereiden van het gerecht wordt men op een sublieme manier meegesleurd, hartelijke lachend of rillend ontroerd, door wat dit mensenleven inhield: vreugde, ontgoocheling, verdriet, hoop en berusting. Als op 't einde blijkt dat die bijna aristokratische dame één brok zieligheid is, ze ook hier mislukt, dan knapt men willens nillens door!

Maar het stuk heeft een dubbele bodem; is satirisch, hard soms, maar kwetst nooit. Geldhof is zo subtiel met zijn woordspel dat uiteindelijk iedereen zijn syntese kan terugvinden.

Het is haast ongelooflijk hoe Jaak Vissenaken zich in dit personage heeft kunnen inleven. Ook al weet men een man voor zich, men vergeet het gewoon. Tot in de kleinste details heeft Annelies Vaes hem vrouwelijkheid bijgebracht, en fijn geaksentueerd. Omzeggens nergens is er aanleiding om daarvoor te lachen. Langdradigheid werd net vermeden. Een ongemeen grootse prestatie!

Zoals de auteur ons ook toegaf zullen niet zo zeer jongere mensen dit stuk naar waarde schatten, wel de veertigers en ouder. Die zullen er een stukje van hun leven en dat van hun ouders tijdens de oorlog (!) in terugvinden.

Voorstellingen elke vrijdag- en zaterdagavond om 20 u.: Lage Rielen 20, Kasterlee. Reserveren noodzakelijk: tel. 014/55.76.62.

H. NYS

TONEEL

Sterker dan Tootsie:

Jaak Vissenaken

Foto BENT

Jaak Vissenaken, de bourgeois-madam die echt kookt in het Vrouwenhuis.

Het teatergezelschap Bent heeft als zomerproduktie in zijn eigen Benterij te Kasterlee «De Vrije Madam» van Rudi Geldhof lopen. Akteur Jaak Vissenaken speelt er een brok eenmanstoneel als bourgeois-madam op bezoek in een Vrouwenhuis, waarbij hij op geen enkel ogenblik vervalt in enig platvloers travestie-geklungel: «De Vrije Madam» is een meer dan bezienswaardig stuk.

OORSPRONKELIJK heette het «Noch vis noch vlees» en Geldhof won er in '80 de begeerde Visser-Neerlandiaprijs mee. Dat het stuk pas nu gekreerd werd is te wijten aan een serie tegenslagen, ondermeer een voetbreuk van Jaak Vissenaken.

Door dat lange wachten rijpte echter ook de idee om de rol van de typische burgertrut, die een kookdemonstratie komt geven in het Vrouwenhuis De Vrije Madam, te laten spelen door een man.

Vissenaken zelf dus, en niet een of andere dure aktrice. Het opzet slaagde wonderwel: Jaak V. zet een vrouwentype neer, tien keer geloofwaardiger dan Dustin Hoffman in het overroepen «Tootsie», al was het maar omdat V. tenminste niet zo krampachtig zijn best doet om er

zo perfect mogelijk als «vrouw» uit te zien.

Klassiek

Geldhofs knap geschreven monoloog is klassiek opgebouwd: mevrouw de Beer komt een kookdemonstratie geven in het Vrouwenhuis, waarmee ze wil bewijzen dat ze niet zo ongeestig en bekrompen is als die geëmancipeerde wijven wel denken. Mevrouw de B. heeft namelijk een ongemeen boeiend bourgeois-leven achter de rug: dochter van een rijke fabrikant, getrouwd met een arbeiderszoon die het mede dankzij papa tot universiteitsprof brengt (maar veel drinkt en achter de vrouwen loopt), en moeder van twee brave zoons én een balorige dochter: op vijftien trekt die het huis uit, vlucht naar Amsterdam en komt volwassen terug, om

ondermeer in het Vrouwenhuis te werken. Vandaar de link.

Tijdens de kookdemonstratie (waarbij Jaak Vissenaken écht kookt) komt heel dat leven broksgevijs naar boven: eerst als zelfverdediging, maar langzaam brokkelt het zelfvertrouwen af, de welbewuste verdringing van waarheden kan niet volgehouden worden, en het Vrouwenhuis wint tenslotte het emotionele gevecht. Dat is de enige zwakte van het stuk: de voorspelbare afloop. Maar Geldhof maakt dat onmiddellijk goed met zijn schitterende vondst om de kookdemonstratie abrupt te eindigen én met het handig hanteren van krachtige clichés: mevrouw de Beer laten debiteren dat de CVP niet alleen welvaart, maar ook welzijn bracht, en ze tegelijk laten zwaaien met een stoofselder, het is maar één voorbeeld van de impact waarmee het duo Geldhof-Vissenaken het thema «Vrouw en emancipatie» aanpakt. Dubbelhartig, zonder zekerheden, dus boeiend.

Marc RUYTERS

«De Vrije Madam» wordt elke vrijdag- en zaterdagavond om 20 uur opgevoerd in de Benterij, Hoge Rielen 20 te Kasterlee, tot eind augustus. Reserveren via tel. (014) 55 76 62.

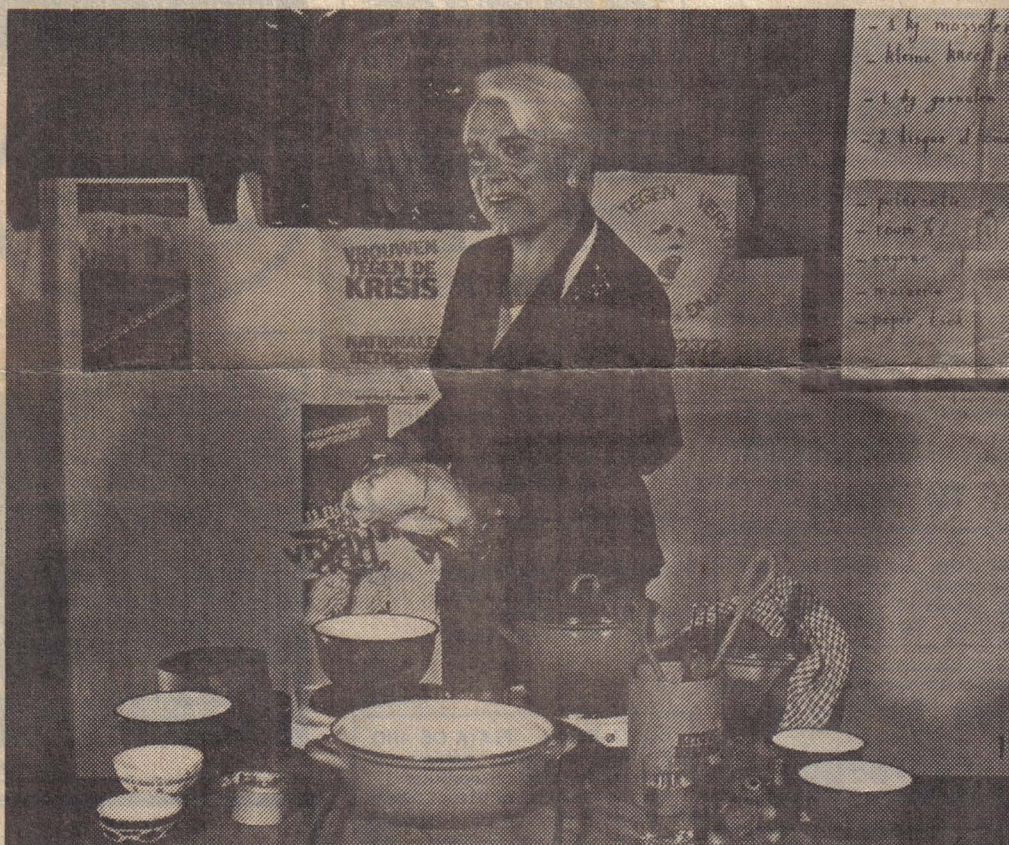

Casino Blankenberge

„DE VRIJE MADAM“

BLIJSPEL

16 - 23 JULI

JAAK VISSENAKEN STERKER DAN TOOTSIE!

Een gezette burgervrouw — hier gespeeld door een man! — geeft een kookdemonstratie in het vrouwenhuis „De Vrije Madam“ en legt intussen ook de onderlagen bloot van een grotendeels mislukt, maar voor de buitenwereld geslaagd lijkend leven. Het mensleven van mevrouw De Beer doet lachen of ontroert.

RESERV. 050-41.14.25 (NA 14 u.)

GT2101300-HED

Theater

« De vrije madam » in 't Brugse Belfort

Brugge is de eerste stad die kan uitpakken met deze Bent-productie (België's Nederlandse Theaterproducties), waarvoor Rudy Geldhof de internationale Visser-Neerlandiaprijs kreeg. « Het stuk is zo natuurlijk opgezet », aldus het juryverslag, « zowel wat de demonstratie zelf betreft als de ontroerende levensgeschiedenis van de vrouw, dat men in de jury verwachtte dat het stuk door een oudere vrouw geschreven zou zijn. Dat dit niet zo blijkt te zijn, vervult de jury met nog meer respect. Het stuk is in één adem geschreven. » Als toeschouwer ben je te gast in het vrouwenhuis « De Vrije Madam » tijdens een open-deur-avond waarop mevrouw De Beer een zeer aparte kookdemonstratie geeft. Deze bourgeois-vrouw kan zich evenwel niet beperken tot haar kookkunst wat nu precies de verrassing van het stuk inhoudt. Voor haar fantastische durf om de rol van mevrouw De Beer door een man (Jaak Vissenaken) te laten vertolken, kreeg Annelies Vaes unanieme lof toegezwaaid. Wie gezellig wil natafelen, kan in het « Café du Théâtre » het feestgerecht « De vrije madam » naar binnen werken : 180 F, maar je moet wel reserveren. Ook de voorstellingen gaan voor een beperkt publiek, zodat je best tijdig een plaatsje bespreekt tegen 220 F. Je krijgt het recept mee naar huis zodat je de seance thuis nog eens kan overdoen. In september loopt de produktie op 8, 9, 10, 11, 12, 13, 20, 21, 22, 27, 28 en 29 en in oktober op 7, 8 en 9, telkens om 20 u. 30. Reserveren kan je in de Kelk, Langestraat 96, tel. (050) 33 28 77, in het Marionettentheater, Sint-Jakobsstraat 36, tel. (050) 33 47 60 of in de Hallen bij « Vrije Madam », van 9 tot 17 u.

Toneel in Brugs Belfort

Straks wordt in het Belfort van Brugge, in de stadshallen aan de kant van de Wollestraat, ook toneel opgevoerd, maar een heel bijzonder stuk, „De Vrije Madam” waar in feite twee Brugelingen samengaan: Rudy Geldhof, de auteur, en Jaak Vissenaken die deze Bentproduktie zal vertolken. Er worden een twaalfstal opvoeringen gegeven, waarvan de eerste op vrijdag 9 september.

Rudy Geldhof, full-time auteur en stichter-voorzitter van teater „De Kelk” ontving in 1980 voor zijn toneelspel „Noch vis, noch vlees” de Visser-Neerlandia-prijs. Het betrof een werktitel, die achteraf omgezet werd in de meer beeldende titel „De Vrije Madam”. De jury die de prijs toekende, vond het stuk zo natuurlijk opgezet, dat zij verwachtte dat het door een oudere vrouw geschreven zou zijn... Het stuk is in één adem geschreven,

boeiend tot het eind en met een aangrijpend slot.

Brugge wordt de eerste stad waar „De Vrije Madam” op bezoek komt. In het stuk is de toeschouwer te gast in het vrouwenhuis „De Vrije Madam”, uiteraard tijdens een opendeuravond. Mevrouw De Beer geeft er een zeer aparte kookdemonstratie. Deze bourgeois-dame kan zich niet beperken tot haar kookkunst: de rest is verrassing. Men kan zich afvragen waarom Annelies Vaes, die het stuk regisseert, de rol van mevrouw De Beer door een man laat vertolken, nl. Jaak Vissenaken. Met vijf vooraanstaande aktrices zijn de onderhandelingsafgesprongen, daar toneeldames met klasse een danig gevulde agenda hebben. Uiteindelijk is het dan zo gekomen, maar wel met één strenge eis aan de regisseur: geen ridikule travestiekucht; dat is het beslist niet.

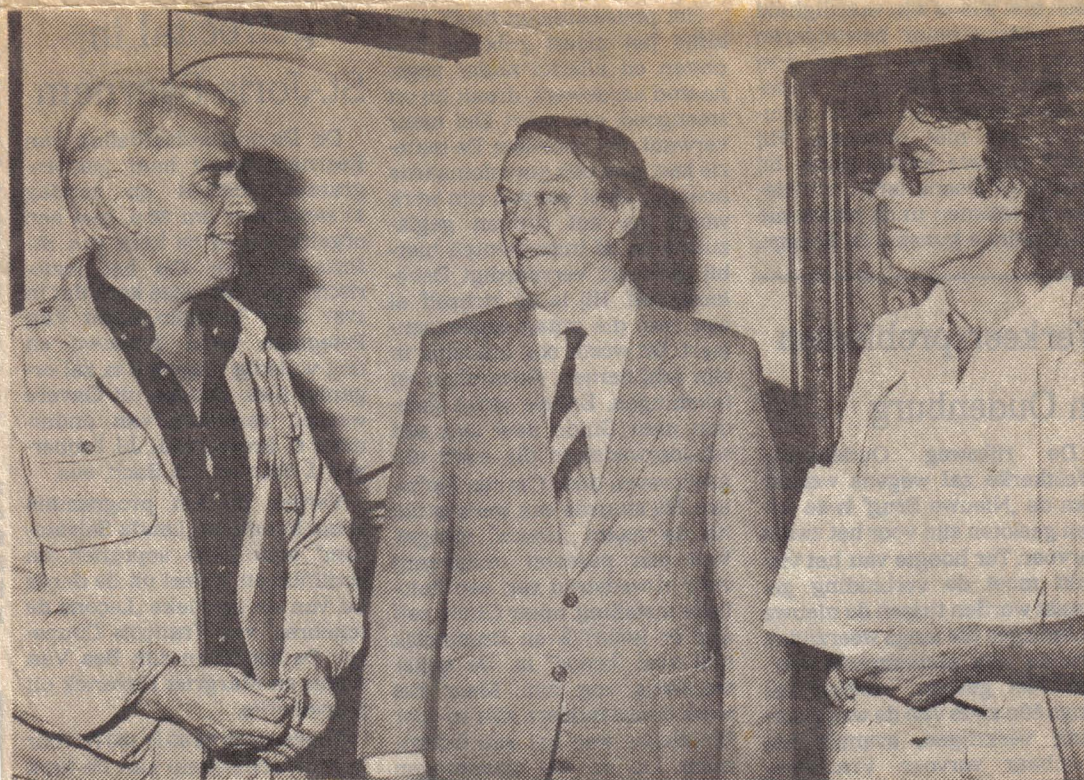
Wie gezellig wil natafelen, kan: op het feestmenu van „Café

du Théâtre” staat de originele „Noch vis, noch vlees”: „De Vrije Madam”. De voorstelling begint om 20 u. 30 en duurt tot 22 u. 05. Daarna staat in het restaurant de dampende schotel klaar. De prijs voor het etentje werd democratisch gehouden: 180 frank. Wel wordt gevraagd te reserveren.

Ook de voorstelling in de Stadshallen gaat voor een beperkt publiek, tijdig reserveren is aangeraden. Vanaf 10 personen wordt en fikse vermindering toegestaan: 180 fr. in plaats van 220 frank. Jongeren, miliciens, 3+ en CJP, gewetensbezwaarden, werklozen zitten even goed voor 160 frank.

De speeldata zijn: 9, 10, 11, 12, 13, 20, 21, 22, 27, 28 en 29 september en 7, 8, en 9 oktober.

Men kan reserveren in De Kelk, Langestraat op 33.28.77, het Marionettenteater op nummer 33.47.60, in de Hallen van 9 tot 17 uur. (da)

Akteur Jaak Vissenaken en auteur Rudy Geldhof in gesprek met schepen Stevens, tijdens de persbijeenkomst. (da)

TONIEEL

"De Vrije Madam", een Brugse produktie

Slechts één schaduwzijde op de perskonferentie van maandag jl. in het kabinet van schepen Stevens, maar dan ook één van formaat: het nieuws dat Willy van Heesvelde schielijk overleden was in zijn woonst te Rekem (Limburg) was nog zo vers en zo onverwacht, dat de directeur en vriend Jaak Vissenaken en alle aanwezige toneelliefhebbers de hele avond diep onder de indruk bleven. Voor het Vlaams toneel, maar vooral voor het Bent-gemeenschap betekend die dood een onherstelbaar verlies.

Maar de show gaat door en die perskonferentie beoogde eigenlijk heel wat vreugdevol nieuws mede te delen. Schepen Stevens onderlijnde voor de persluid de betekenis van de realisatie waarmee het toneelseizoen dit jaar in de stad zal starten, nl. de reeks opvoeringen van „De Vrije Madam” van Rudy Geldhof met Jaak Vissenaken als „aktrice” en Annelies Vaes als regisseur.

Rudy Geldhof moet men in Brugge niet meer voorstellen. Animator van theater De Kelk, auteur van een hele reeks stukken en tv-scenario's, heeft deze Bruggeling zich in ons land als een van de meest talentvolle toneelschrijvers geaffirmeerd. In '80 kreeg hij voor een van zijn werken de Visser-Neerlandiaprijs.

Het door de jury unaniem geloofde stuk heette toen „Noch Vis, Noch Vlees”. Na herwerking en vooral omdat een ander stuk met dezelfde titel op de internationale markt verscheen, koos Geldhof voor een nieuwe benaming: „De Vrije Madam”. En dat het zolang duurde vooraleer die vrije madam het voetlicht zag, ligt vooral aan het feit dat men niet zomaar de geschikte aktrice vond die met Bent het avontuur aandurfde of aankon van meer dan 200 voorstellingen in binnen- en buitenland. Want Bent en zijn directeur Jaak Vissenaken (ook een Bruggeling) wilden kost wat kost dit stuk programmeren.

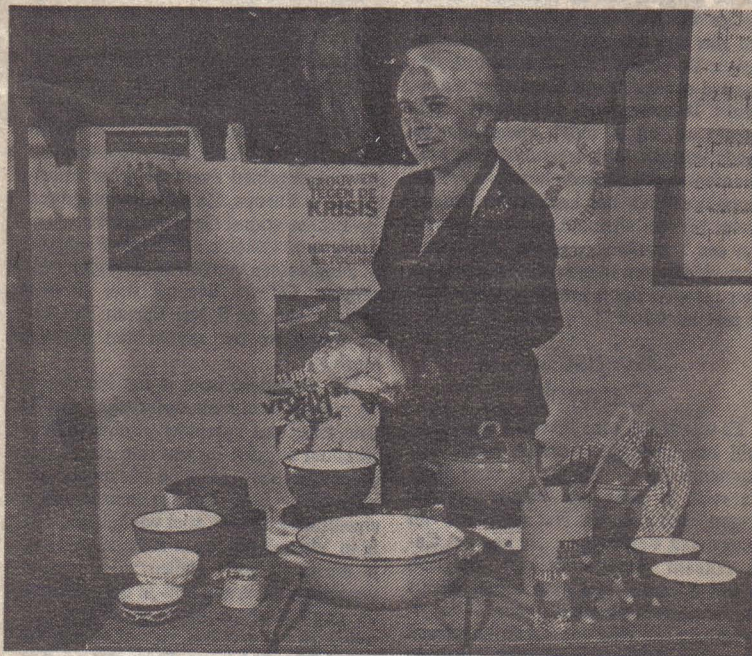
En toen kwamen zij met de auteur tot de idee: en moest Jaak nu eens zelf die vrouwenrol vertolken. Zo gezegd zo gedaan. Om toch stellig de „vrouwelijkheid” van de akteur te verzekeren en niet te vervallen in vulgaire travestie, werd naar een vrouwelijke regisseur uitgekeken. En die werd spoedig in de schoot van Bent zelf gevonden: Annelies Vaes. Enkele proefvoorstellingen bewezen al gauw dat zij het bij het rechte eind hadden en de eerste definitieve voorstellingen kregen meteen de hoogste lof toegezwaaid.

Nu zijn bij ons 15 voorstellingen gepland in de Hallen (Grote Markt) van 8 tot 13 september elke avond te 20u30 en dan nog 20, 21, 22, 27, 28, 29 september om te eindigen op 7, 8 en 9 oktober.

Culinair festijn

Rudy Geldhof en Jaak Vissenaken vertelden voldoende over „De Vrije Madam” om ons te doen watertanden. „De Vrije Madam” is de naam van een vrouwenhuis. Aangezien men ook daar in geldnood verkeert, wordt een opendevendag ingericht en komt de moeder van een van de leden een kookdemonstratie geven. Zo geraakt mevrouw De Beer, gezette burgerlijke dame, in het hol van de leeuw en vertelt zij, terwijl zij een merkwaardige schotel echt klaar maakt, over haar leven...

Het wordt dus een lange monoloog achter het fornuis en te midden van potten en pannen, want er wordt écht gekookt, hoor. En Jaak Vissenaken doet het, naar het schijnt, schitterend. Het leven en de ideeën van mevrouw De Beer blijken een spiegel te zijn waarin iedereen zich min of meer herkent. Wie Rudy Geldhof kent, weet hoe hij haast ongemerkt een mensenziel kan blootleggen.

Jaak Vissenaken als mevr. De Beer aan het werk in het vrouwenhuis De Vrije Madam.

Het belooft dus werkelijk toneel te worden van de bovenste lade. Nu reeds wordt er gewerkt aan Duitse en Engelse voorstellingen!

De perskonferentie eindigde in „Café du Théâtre”. En niet zomaar om na te praten en een pintje te drinken, neen de fameuze schotel van mevrouw De Beer wordt daar aangeboden, en dat staat nu al vast: het is zeer verrassend en zeer lekker! En wat meer is: iedere toeschouwer van het stuk zal, mits reservatie, na de vertoning, van dit culinaire festijn kunnen genieten (180 fr.).

Men weet hoe Bent graag zijn publiek

bij het toneelfestijn wil betrekken. Dit is daar de zoveelste uiting van, maar ongetwijfeld de lekkerste.

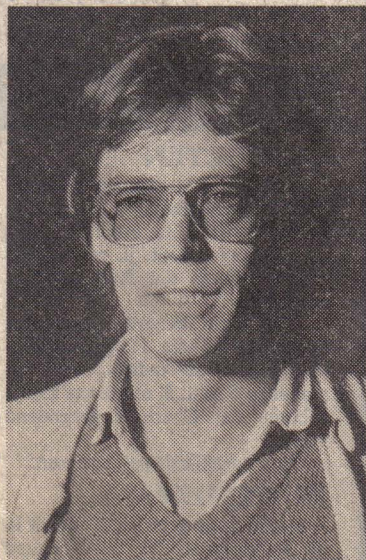
Zoals schepen Stevens het zei, moet deze produktie ook als een hulde gezien worden aan de Visser-Neerlandiaprijswinnaar en stadgenoot Rudy Geldhof en tevens als erkenning van de grote verdiensten van Jaak Vissenaken op het terrein van het toneel. Twee Bruggelingen hand in hand, hoe zou zo'n samenwerking anders dan succesvol kunnen uitvallen. Wij wachten gespannen op de première.

J.V.D.

PORTRET VAN

Rudy Geldhof, auteur van "De vrije Madam"

Gisteren donderdag had in de stadshallen (kant Hallestraat) de première plaats van „De vrije Madam”, een toneelstuk van de Bruggeling Rudy Geldhof, vertolkt door

Rudy Geldhof: cultuur met culinair toemaatje...

Jaak Vissenaken, ook al een Bruggeling. Niets bijzonders aan, zegt u? Toch wel, want bij iedere voorstelling hoort een culinair toetje, in die zin dat men na afloop van de vertoning het gerecht kan oppeuzelen dat tijdens de voorstelling werd klaargemaakt. Als middel tot drempelverlaging tot toneel is er moeilijk een meer originele formule te vinden.

De man die dat allemaal bedacht is dus Rudy Geldhof, die zich intussen met een reeks toneelstukken en tv-scenario's definitief in het kleine klubje van talentvolle toneelschrijvers in ons land heeft genesteld.

Van Mariabeeldjes tot Visser-Neerlandiaprijs

Rudy Geldhof werd in 1942 te Brugge geboren, keerde enige tijd de geboortestad de rug toe, maar kwam er zich als tiener toch maar weer vestigen. Na studies aan het Onze-Lieve-Vrouwekollege te Assebroek volgde een periode van het uitoefenen van de meest uiteenlopende jobs. Hij was een tijdje actief

in het ouderlijke bedrijf, een handschoenenmakerij, kwam enige tijd aan de kost als uitbater van een soevenierwinkeltje in Lourdes („Terwijl men in mei '68 de straten van Parijs aan het opbreken was, verkocht ik Mariabeeldjes in Lourdes”), was tolk, ging werken op „de pakketboten Oostende-Dover”, en begon in december 1973 tenslotte met de herberg „De Kelk” in de Langestraat.

(Lees verder blz. 11)

Rudy Geldhof, auteur van "De vrije Madam"

Vervolg blz. 1

Een kleine vijf jaar later werd aan dat café ook nog een toneelzaaltje toegevoegd. Daarmee ging een vroegere droom van Geldhof in vervulling, want als kind was hij reeds bezeten door literatuur, en dus ook toneel. Als dertienjarige geraakte hij verslingerd op de heimatromans die in die tijd met stapels op de boekenmarkt werden gegooid. Die stoere boerenepen waarin op iedere bladzijde zoniet een geboorte dan toch zeker een sterfgeval in de familie werd gesignaleerd, maakten zelfs zo'n indruk dat Geldhof besloot ooit zelf eens zo'n heroïsch verhaal op papier te zetten.

Zover kwam het echter niet; wel pleegde hij enkele gedichten die een plaats veroverden in een tijdschrift. „Ik was ontzettend fier toen ik mijn eigen werk gedrukt zag, maar voor de literatuur is het misschien maar best dat mijn poëtische periode weliswaar hevig, maar ook kort was”, konkludeert hij nu.

In het toneelschrijven vond hij pas zijn ware roeping. Een eerste toneelstuk kwam nooit uit de lade, al heeft dat een keertje toch niet veel gescheeld. Een gezelschap was inderdaad zinnens het werk op de planken te zetten, maar voor het zover kwam ging het gezelschap in kwestie op de fles en werden meubilair en rekwisieten zelfs openbaar verkocht.

Het volgende werk haalde gelukkig wél het voetlicht. Geldhof manifesteerde zich immers als een auteur die quasi moeiteloos een dialoog uit de pen kreeg, die zijn personages ook gemakkelijk psychologisch relif meegaf, en die deze twee kwaliteiten voluit kon laten renderen in situaties waarin de kijker zichzelf kon herkennen. Geldhof schreef toneelstukken over figuren van vlees en bloed, dus authentiek toneel: „Eenentwintigen”, „Het Souper”, „Twee vrouwen”, „Winnaars en Verliezers”, „Katanga Diane” enz.

Die toneelproductie bleef niet onbe loond. Voor „Winnaars en Verliezers” kreeg hij de Nestor De Tiègprijs, voor

„Eenentwintigen” de prijs voor toneel van de provincie West-Vlaanderen en voor „Noch vis noch vlees”, intussen omgedoopt tot „De vrije Madam” (er bleek reeds een toneelstuk met die eerste titel op de internationale markt te bestaan) de Visser-Neerlandia-prijs.

Autobiografisch

Rudy Geldhof is nu ook een meer ge disciplineerd schrijver geworden. Vroeger bleken stresstoestanden al eens noodzakelijk om de inspiratie aan te porren („Voor „Twee Vrouwen” moest ik nog het laatste tafereel schrijven toen men het eerste tafereel al aan het repeteren was”), wat soms voordelen, maar soms ook nadelen met zich meebracht. Thans laat hij zich minder door de intuïtie leiden, wat hem toelaat meer zorg te besteden aan de structuur van zijn verhaal. Ook wordt het gegeven vooraf al eens doorgesproken met een regisseur, of probeert hij het stuk al eens uit met een publiek van genodigden vooraleer het script zijn definitieve vorm te geven.

Of hij anders misschien ongelukkig is wanneer blijkt dat regisseurs achter z'n rug aan zijn tekst hebben durven sleutelen? „Dat regisseurs aan mijn tekst peuten heb ik nog niet meegemaakt”, zegt hij. Wat hij wel al mocht ervaren was hoe regisseurs en acteurs bepaalde passages al eens foutief interpreteerden, met alle gevolgen op de scène van dien. Verwonderlijk is dat niet, meent Geldhof zelf, omdat hij vaker dubbele bodems in zijn stukken verwerkt en ook de psychologische tekening van zijn personages al eens subtiel wil houden, zodat een buitenstaander des te gemakkelijker kan mistasten bij de behandeling van het stuk.

Een en ander heeft allicht te maken met het feit dat Rudy Geldhof nogal wat autobiografische gegevens in zijn toneelwerken verwerkt. In bepaalde stukken, een „Katanga Diane” bv., gaat hij daarbij zelfs minder prettige hoofdstukken uit zijn eigen leven of dat van zijn direk-

te familieleden niet uit de weg. Hoe reageren de betrokkenen daar achteraf op? Boos? Geërgerd? Of reageren ze helemaal niet? „Dat laatste komt het meest voor”, zegt Geldhof, „en dat schijnt niet uitzonderlijk te zijn, want andere toneel auteurs zoals bv. een Walter Vandenbroeck, die eveneens uit eigen ervaringen inspiratie halen, hadden gelijkaardige ervaringen”.

Volgens Rudy Geldhof hebben de familieleden die model staan voor personages, allemaal een soort ingebouwd mechanisme in zich waardoor ze zichzelf op de scène niet herkennen. Al is het natuurlijk ook zo dat de autobiografische gegevens altijd worden aangevuld met fictieve elementen, zodat het authentieke gebeuren door het creatieve proces wordt bijgekleurd tot het niet langer meer puur authentiek is.

Culinair toetje

Dat geldt bv. ook voor „De vrije Madam”, het verhaal van een dame uit de burgerij, die via haar dochter — het buitenbeentje in de familie, want de zonen hebben allemaal flink carrière gemaakt en kijken dus nog amper naar hun moeder om — in een heus vrouwenhuis terecht komt. Mevr. De Beer, zo heet de dame, zal er een kookdemonstratie geven. Tussen potten en pannen laat de vrouw de film van haar leven afrollen, een verhaal met gelukkige en minder gelukkige momenten, een verhaal ook waaruit blijkt dat de alsmar sneller razende maatschappijevolutie haar uit de levenskadans heeft gehaald.

De rol van mevr. De Beer wordt vertolkt door... een man, Jaak Vissenaken. Gemakkelijk was die keuze niet, want het gevaar was niet denkbeeldig dat het toneelstuk aldus ontaardde in een soort travestie-one-man-show. Het aantrekken van een vrouwelijke regisseur (Annelies Vaes) en het diepgaand doorpraten van het suk door én akteur én auteur werkte dat gevaar weg. Zoveel is inderdaad gebleken uit de overigens erg posi-

tieve recensies nadat het stuk een aantal maal werd opgevoerd in het Kempense gat Kasterlee.

Of Rudy Geldhof er reeds van bij het schrijven van het stuk van overtuigd was dat er een culinaire epiloog zou aan toegevoegd worden? „Ik vermoedde wel dat een of andere regisseur die mogelijkheid niet onbenut zou laten. Dat Jaak Vissenaken niet heeft gearzeld verwondert mij al evenmin, omdat dat uitstekend kadert in zijn visie dat een toneelopvoering een soort feest moet zijn”, zegt Geldhof, die overigens ook bij het schrijven van de tekst met het culinaire aspect rekening diende te houden. De tekst moest inderdaad worden getimed in functie van het koken op scène zelf, want wanneer Vissenaken zegt dat de kip gaar is (om slechts dit onderdeel van het menu al te verklappen) moet de kip inderdaad ook gaar zijn...

„De vrije Madam” is dus een teaterproductie waar met bijzondere belangstelling naar kan worden uitgekeken. Daarom nog deze technische gegevens: de voorstellingen hebben plaats in de stadshallen tot 13 sept. dagelijks en vervolgens ook nog op 20, 21, 22, 27, 28 en 29 sept. en op 7, 8 en 9 okt. telkens te 20u30. Toegang: 220 fr., 180 fr. voor groepen vanaf 10 personen en 160 fr. voor bezitters van reductiekaarten als daar zijn studenten, werklozen, gewetensbezwaarden, miliciens enz.

Wie na afloop van de voorstelling ook nog het culinair slotstuk wil meemaken (wat uiteraard niet verplicht is) telt daar nog eens 180 fr. voor uit. Het menu wordt geserveerd in „Café du Théâtre” nabij de stadsschouwburg.

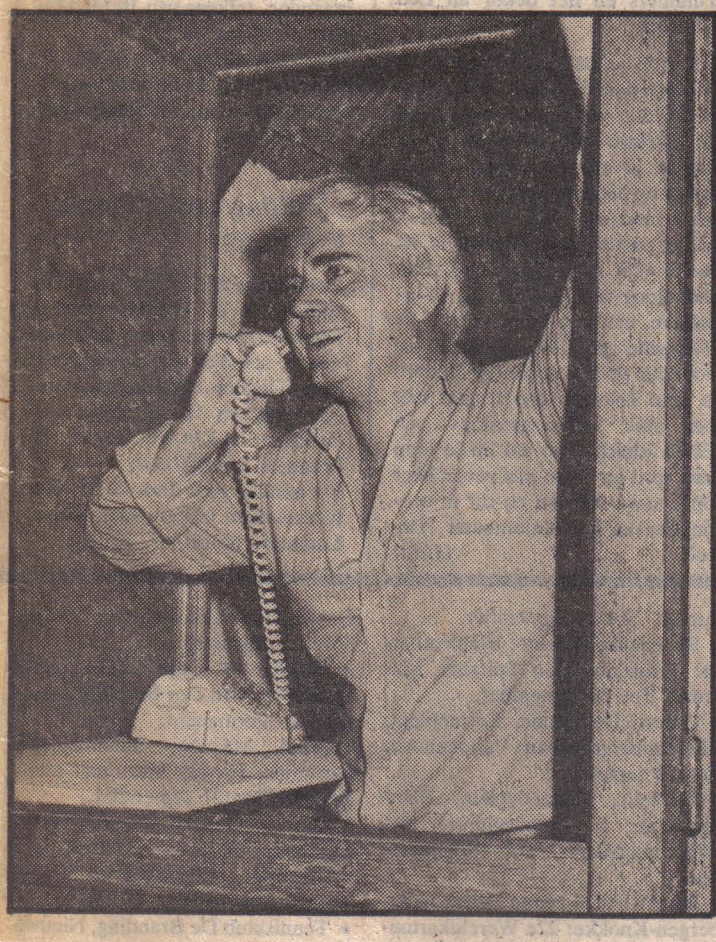
Kaarten kunnen gereserveerd worden in Teater De Kelk, Langestraat 69 (tel. 33.28.77), in het stedelijk poppentheater ter St.-Jakobsstraat (tel. 33.47.60) van donderdag tot en met zondag telkens van 14 tot 17 en van 19 tot 20 u., en tenslotte ook in het loket bij de stand van „De vrije Madam” in de inkomhal van het Belfort en dit dagelijks van 11 tot 13u30 en van 16 tot 18 u.

VLAAMS

WEEKBLAD

Gisteravond had in het Belfort te Brugge de première plaats van „De Vrije Madam”, het stuk waarmee Bruggeling Rudy Geldhof in 1980 de Visser-Neerlandiprijs won, weliswaar onder de titel „Noch vis, noch vlees”. Het is een monoloog van een ouderwetse burgerlijke dame die een kookdemonstratie geeft tijdens een opendeurdag van een geëngageerd vrouwenhuis. Merkwaardig genoeg wordt die rol van Mevrouw De Beer niet gespeeld door een vrouw, maar door een

man: Jaak Vissenaken, eveneens een Bruggeling, die lang geleden naar andere oorden uitweek, omdat teater in die tijd zo goed als onbestaand was in Brugge. Sinds 1977 heeft hij in Kasterlee zijn eigen theaterensemble „Bent”, een reizend gezelschap, dat 's zomers thuis op de Benterij (een toneel-boerderij) voorstellingen speelt. Zo ging daar op 1 juli jl. „De Vrije Madam” in wereldpremière. Een interview met mevrouw De Beer, pardon, Jaak Vissenaken.

JAAK VISSENAKEN:

«De cultuur herleidt zich hier tot droge soldatenkoek van Beverlo van voor den eerste wereldoorlog»

- **Waarin verschilt Bent met andere teatergezelschappen?**

JAAK VISSENAKEN:

„Bent is ontstaan uit een aantal produkties die ik samen met Annelies Vaes opgezet heb, en die geen enkel ander teater wilde spelen. Dus waren wij verplicht om onze eigen v.z.w. op te richten, en zelf de markt op te stappen. Wij zijn dus ontstaan in het vrij gezonde systeem van vraag en aanbod”.

- **Maar jullie zijn een reizend gezelschap...**

JAAK VISSENAKEN:

„Klopt. We hebben wel een eigen produktiehuis, de Benterij, waar wij 's zomers voor 100 man per avond spelen. Als ik mij zou willen beperken voor m'n subsidie als D-gezelschap met 75 voorstellingen op de Benterij tespelen, dan was ik op drie maand klaar met heel mijn verplichting wat subsidies betreft. Maar 'k heb me nooit daartoe willen beperken. We gaan ook op reis. Overal. We

geven zo'n 200 à 250 voorstellingen per jaar”.

- **Subsidies, zei je. Iedereen die in Vlaanderen met teater te maken heeft, heeft er de mond van vol. Is Bent ook een slachtoffer van de bezuinigingspolitiek van Poma?**

JAAK VISSENAKEN:

„Ik denk niet dat we een slachtoffer zijn van Poma. Ik denk dat de ganse cultuursector een slachtoffer is van Vlaanderen, waar er maar heel weinig taart te verdelen is, en er veel kindjes rond de tafel zitten. Vlaanderen, België, hinkt met z' percentage dat aan cultuur besteed wordt aan het achterste van het peloton in Europa. Bepaalde landen, waar wij hier gastarbeiders van krijgen, die wij dus als mindere cultuurlanden zouden durven beschouwen, besteden veel meer aan cultuur dan wij. Wij bengelen echt aan het staartje. Bij Cultuur zit bij ons nog Sport. Prachtig dat dat gesubsidieerd wordt, maar dat is volksgezondheid. Da's ook een

soort cultuur, gezonde geest, gezond lichaam, daar kan ik allemaal inkomen, maar sport zit bij andere landen in andere budgetten. Hier zit dat in het cultuurbudget”.

- **Je zou dus meer geld willen voor het teater?**

JAAK VISSENAKEN:

„Normaal heeft het teater vier maal zoveel nodig om fatsoenlijk te draaien. Frankrijk heeft zijn teatersubsidies verhoogd in deze tijden van crisis, Engeland ook”.

- **Steekt daar ook een visie achter?**

JAAK VISSENAKEN:

„Daar steekt natuurlijk een visie achter. Niet die van brood en spelen, maar de visie dat een alert volk, geestelijk alert, ook gewapend is tegen de stress van die zeer harde strijd die nu geleverd wordt. De strijd van de overleving in deze wereld”.

- **Zoals Melina Mercouri zei: „Wie in tijden van economische crisis in cultuur inves-**

teert, beschermt de democratie”

JAAK VISSENAKEN:

„Inderdaad, als je mensen cultuurloos laat, dan kweek je een afgestompt besef aan. Ik bedoel: dan is de bevolking manipuleerbaar. Maar wat men in Vlaanderen vooral zou moeten inzien, is dat cultuur een fundamenteel recht is, en een plicht voor het volk. Een cultuurloos volk staat in deze wereld heel dicht bij analfabetisme. Het is onwaardig voor de cultuur die Vlaanderen altijd bezeten heeft, om nu te gaan bezuinigen. Ik ben hier nu in een stad als Brugge. Als ik de cultuur zie die hier van de muren druip, hé, als ik zie hoe het buitenland hier met miljoenen mensen naartoe komt... Wel, als het zo verder gaat, hebben wij binnen twintig jaar niets meer te tonen. We zullen alleen nog terrasjes hebben waar men bier en ijskrem kan degusteren”.

- **Je spreekt nu over de gebouwen...**

JAAK VISSENAKEN:

„Ja, ik spreek over de gebouwen, maar er is veel meer wat er op wijst dat Brugge een cultuurstad is. Telkens ik terug in Brugge ben, ben ik blij verrast door de grotere openheid die er meer en meer komt. De stijl waarop men zich hier in de straten en op de pleintjes beweegt, dat is ook een manier van cultuur, van leven. Met cultuur bedoel ik gewoon: geluk-

vervolg blz. 5

JAAK VISSENAKEN

vervolg van blz. 1

kig, bewust leven. Men moet daarom geen boekenwormen kweken, of highbrow intellectual joy for the happy few... Dat eclectisme en zo, dat is ook een beetje uit den boze, daar kleeft een bepaald snobisme aan vast. Neen maar, zoals in Nederland inspanningen gedaan worden... Daar moet men ook een beetje inbinden met cultuur. Maar wát men daar afbouwt, dat is een beetje slagroom wegnemen van de taart. Hier kun je zelfs van geen taart meer spreken, laat staan van een wafel. Ja, van een droge soldatenkoek. De cultuur herleidt zich hier tot droge soldatenkoek van Beverlo van voor den eerste wereldoorlog. Want zo zit het hier met de middelen. Ik begin te vrezen dat men ons volk te min vindt. Ik begrijp niet waar ons gebrek aan fierheid vandaan komt. Ofwel zit men hier opnieuw met een ras van besluitvormers die vinden dat zij hun cultuur gemakkelijk kunnen gaan opsteken in Parijs. Omdat zij gemakkelijk naar Parijs rijden, of naar Londen, of Berlijn en zo".

- Zijn er in Vlaanderen niet te veel teaters om te subsidiëren?

JAAK VISSENAKEN:

„Neen, want véél teaters bieden een gezonde concurrentie. Men moet kwaliteit aanbieden. Je moet verdomd goed zijn, of men gaat naast de deur".

- Betekent goed dan niet altijd populair, in die visie?

JAAK VISSENAKEN:

„Wat populair is, is goed".

- Die stelling kan toch nooit volgehouden worden. Neem Gaston en Leo...

JAAK VISSENAKEN:

„Gaston en Leo zijn in hun

genre goed, kei-hard goed. Daar sta ik honderd procent achter. Net zoals ik achter de Comédie Française sta, die is ook keihard goed. Er zijn genres, en elk genre heeft het recht om naast het andere te bestaan. Wij mogen alleen niet doodgaan aan het verziekende eclectisme van het schoolmeestersgedoe, pejoratief bedoeld. Van mensen die afgestudeerd zijn en denken in plaats van het volk wat voor het volk goed zou zijn. Het volk zelf wel uitmaken wat goed is voor hen. Men onderschat het publiek".

- Waarom zoekt dat publiek dan altijd die billenkletsersrij op?

JAAK VISSENAKEN:

„Omdat die billenkletsers zaken professioneel zo goed in elkaar steken qua aanbod dat er geen drempelvrees is".

- Is het allemaal wel zo professioneel?

JAAK VISSENAKEN:

„Als aanbod alleen al. Dat speelt dus in op wat het volk bgrijpt, en wil en kan vatten. Dat is ook altijd heel eerlijk in zijn publiciteit. Als ze bijvoorbeeld over Gaston en Leo valse dingen zouden beloven in hun publiciteit, dan duurt dat geen jaar, dan trekken die ook geen volk meer. Dat is zoals een huisvrouw die naar de markt gaat. Die betast die dingen, die waren, hé. Daarom gaat ze graag naar de markt, en daarom

gaat ze moeilijker een boetiek binnen, waar ze niks mag aaraken of nauwelijks iets mag zien. Ik denk dat dat hetzelfde is wat teater betreft. Met Gaston en Leo weet men welk vlees men in de kuip heeft, en men weet dat men dat zal krijgen. Maar van heel veel andere programma's die aangeboden worden, werkt men met boerebedrog. Kan iemand nog zeggen dat hij krijgt wat op de affiches staat?".

- Het ligt hem dus aan de voorlichting van het publiek?

JAAK VISSENAKEN:

„Dat zou inderdaad beter kun-

nen. En dat ligt niet alleen bij de teaters zelf, maar bij de pers. De pers in Nederland, in Duitsland, Frankrijk, Engeland, die doet mee aan de voorbouw van het gebeuren. Er zijn kunstpagina's. Die zitten niet in een museumsfeer of zoiets, die stellen dat gebeuren voor, leiden in. Men interviewt daar een acteur net zoals men Eddy Merckx zou interviewen. Men hecht evenveel belang aan de creatie van een stuk, als aan de bespreking ervan".

- Dat dit hier niet gebeurt, ligt dat aan de pers of aan de teaters? Acteurs laten zich niet zomaar interviewen als een Eddy Merckx. Ook in Nederland of Frankrijk niet. Als je na een of andere voorstelling een of andere acteur wil interviewen kan dat niet.

JAAK VISSENAKEN:

„Achteraf heeft dat ook geen zin".

- Toch wel. Pas dan kan je een behoorlijk waarde-oordeel over een stuk hebben, en iemand „ter verantwoording" roepen over z'n prestaties. Maar als die dan zegt: 'k ben te moe...

JAAK VISSENAKEN:

„Dat kan. Als een artiest 250 voorstellingen per jaar te spelen heeft, dan heeft hij het recht om moe te zijn".

- Eddy Merckx is ook moe als hij 300 km gereden heeft.

JAAK VISSENAKEN:

„Laat mij dat betwijfelen. De prestaties van een Eddy Merckx zijn eenzijdiger dan wat men van een acteur verlangt. Op het moment dat men Eddy Merckx vraagt om efkens te praten, heeft hij de ganse dag nog niet gepraat. Hij heeft getrapt op zijne fiets. En het is bewezen dat de inspanning van een acteur een rit in de Ronde van Frankrijk waard is. Maar dan hééft hij gepraat, en dan hééft hij zich geconcentreerd. Trouwens, we zijn aan het afwijken. Ik had het dus over de medewerking van de pers vóór de première. Door bv. Rudy Geldhof te interviewen over De Vrije Madam, of met de regisseur te praten over zijn visie erop. Men interviewt een acteur over zijn indrukken, over zijn vrees en zo. Of men besteedt een reportage

aan het leven van die mensen, met een link naar het stuk. Het publiek leert op die manier al de spelers kennen, net zoals een goeie voetbalploeg in al z'n gedingen door de supporters gekend is. Men houdt van wat men kent. Het merkwaardige is dat men dat met populaire dingen wél doet. De sensatiepers doet dat wel. De goedkope pers speelt wél in op spektakels als Gaston en Leo. Daar wordt toch aandacht aan besteed van voordien? Voor dat zij een film gaan draaien, o, dan weet gans Vlaanderen al dat die gedraaid gaat worden".

- Goed: aandacht besteden aan een stuk vooraleer het in première is. Als journalist zou ik me na de première erg bedrogen kunnen voelen.

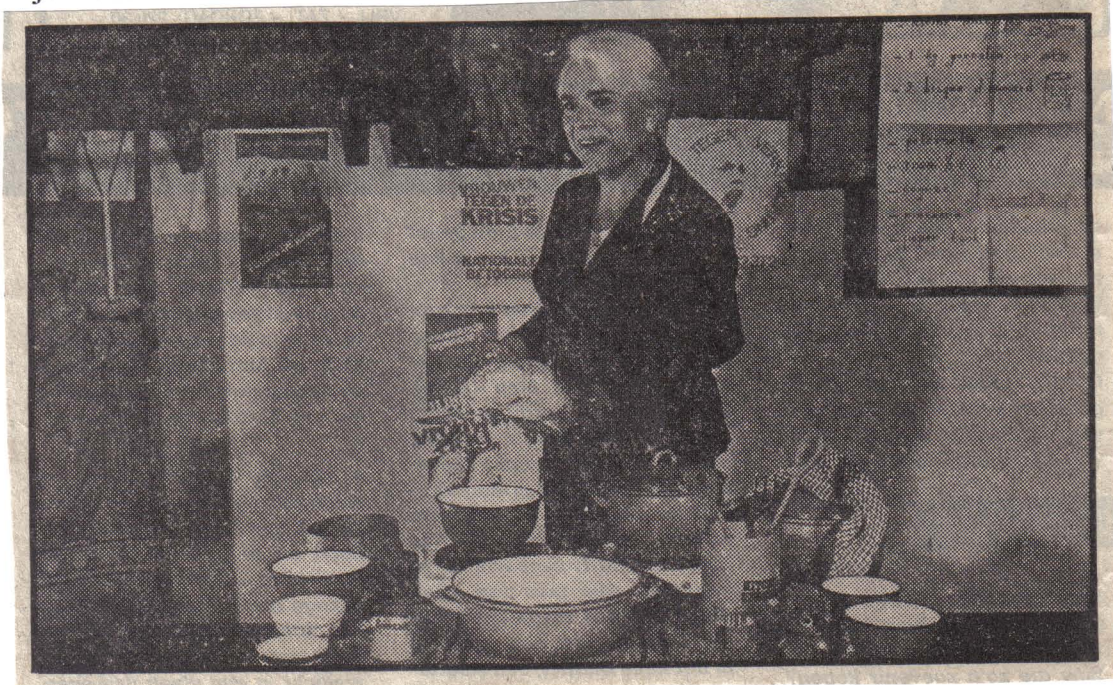
JAAK VISSENAKEN:

„Jamaar, dan schrijf je maar hard tegen, hé!!! Dan breek je het stuk af!"

- Maar dan heb ik er vóór de première zoveel aandacht aan besteed. Ik mag er niet aan denken!

JAAK VISSENAKEN:

„Pas op, ge krijgt op die manier ook meer inzicht in het teater, in de manier van werken. Ge wordt veel meer bij het productieproces betrokken dan nu het geval is. En tenslotte kan iemand anders wél goed vinden wat jij slecht vindt. Dan heb je toch op neutrale wijze aandacht besteed aan een stuk. Vind je 't

dan mar niks, dan kraak je het, als tegenwicht".

De Vrije Madam

— Een citaat van jou is: „Toneel moet aansluiten bij de problematiek van nu. Doet „De Vrije Madam” van Rudy Geldhof dat?

JAAK VISSENAKEN:

„Dat stuk beantwoordt duidelijk aan dat criterium, ja. Een zeer sterk facet van de stukken van Rudy Geldhof is de herkenbaarheid. Hij maakt geen gewone foto van zijn personages, maar een verscherpte foto. Hij toont het aangename, en het onaangename. Hij toont dat in een zeer goed verteerbare vorm. En dat moet kunnen. Toneel is er net om de mensen op hun kop te slaan en voortdurend te beleren. Toneel moet wel een sociale functie hebben. Rudy's stukken hebben bijna de rol overgenomen van de vertelling die genezend werkt".

— „De Vrije Madam” is een spiegel voor sommige mensen?

JAAK VISSENAKEN:

„Ja, want in een spiegel kijken is vaak heel leerzaam. Heel wat toeschouwers laten zich zodanig meeslepen met de voorstelling, dat ze hun kennissen achteraf lastig vallen met lang opgekropte frustraties. Er wordt veel gepraat over het stuk, na de voorstelling. Bepaalde dames, die zich waarschijnlijk te sterk herkend hebben, slaan dan op hol".

— „De Vrije Madam” is of kan een therapie zijn?

JAAK VISSENAKEN:

„Alle cultuur is therapie. Een zetpil, dat is kuratief, hé, ik bedoel: dat verwekt kunstmatig diarree. Maar van een heel lekkere fijne schotel, daar kun je ook zeer goed van naar de koer gaan. Op die manier kan een stuk een heel lekkere purge betekenen. „De Vrije Madam” werkt heel goed na, zoveel is zeker. Ik heb zelden een stuk gehad waarbij zoveel nagepraat wordt DOOR het publiek. En waarop ik ook later nog reacties krijg. En telefoons. Men citeert zelfs volzinnen uit het stuk. Het is een stuk dat beklijft".

— Is het een aanklacht op bourgeois-dametjes?

JAAK VISSENAKEN:

„Aan het woord „bourgeois” kleeft sowieso al de pejoratieve betekenis van „betere burgerij". Er zijn altijd standen geweest, hé. Maar een bourgeois-dame, da's in mijn ogen al niet „betere burgerij". Dat is een burgerij die zich verkeerd gedraagt. De dame die ik speel is ergens fout. Ik laat aan het publiek over om te zien waar. Maar, pas op, niemand is 100 procent fout, hé. Men kan een slachtoffer worden van z'n eigen fouten, van z'n eigen systeem. En dat komt ook heel mooi over in het stuk. Da's het menselijke ervan".

— Waarom wordt het door een man gespeeld? Het uit te beelden personage is nl. en vrouw?

JAAK VISSENAKEN:

„Omdat we niemand vonden. We hadden een dame van oudere leeftijd nodig. Wel, die actrices die de kwaliteit hadden om

die rol te spelen, konden zich niet vrijmaken, of zijn vast verbonden aan een ander gezelschap. Wij reizen ook enorm veel. Het is een zware opdracht. Vooral voor een vrouw van boven de vijftig, zestig, die het dan wel had moeten geweest zijn".

— Jij speelt nu de rol van die oudere vrouw. Geeft dat een nieuwe dimensie aan het stuk?

JAAK VISSENAKEN:

„Het werkt sterker. Je kan daar hele theorieën over ophangen, maar dat laat ik liever aan het publiek over".

— Speel je een vrouw, of een man met vrouwelijke trekjes?

JAAK VISSENAKEN:

„Ik speel een vrouw, mevrouw De Beer".

— Welke typische aanwijzingen heb je van je regisseur, Annelies Vaes, gekregen om dat vrouwelijke te beklemtonen?

JAAK VISSENAKEN:

„Wel, in die twintig jaar heb ik zelf natuurlijk veel vrouwen geregisseerd. Ik heb al veel actrices meegemaakt. Ik ken de uiterlijkheden ervan. Ik kan dat dus qua mechaniek, qua bewegingspatroon goed imiteren. Maar dan ben ik een lege pop. Die pop het juiste leven inblazen, dat is het bewust akteren. En dat in de juiste banen houden, in de juiste zielsritmie, dat is het werk van de regisseur, die mij daar heel sterk mee geholpen heeft".

— Heb je voor de voorstelling veel tijd nodig om die metamorfose te ondergaan?

JAAK VISSENAEN:

„Ja. Ik moet wel voor mezelf de discipline opbrengen van mij anderhalf uur van voordien rustig voor te bereiden, zodanig dat ik daar naartoe kan groeien. Ik kan niet zeggen: hup, schminken, aankleden, en we vliegen erin. Doe ik dat wel, dan heb ik het gevoel dat ik met travestie-truiks werk, of overdreven homofiele trekjes aksentueer. En dat mag dus niet. Dat moet een madam zijn, en daar groei ik stilletjes naartoe. 'k Heb het vooraf ook ernstig uitgeprobeerd, hé. Ik ben ook uit geweest in cafés en bars waar ik geregeld kom, gekleed als mevrouw De Beer. Dat was in de periode dat ik dat nog met een pruik deed. Welnu, ik stapte daar binnen met een jonge kennis die zei dat ik een oudere tante was van haar. 'k Ben ook gaan winkelen als mevrouw De Beer".

— Bén je ook echt een vrouw als je op dat podium staat?

JAAK VISSENAKEN:

„Ja, dan voel ik me helemaal geen man meer".

— En achteraf: hoelang duurt het vooraleer je terug man bent?

JAAK VISSENAKEN:

„Ik ben dadelijk man als ik begin te sukkelan met het losmaken van mijn beha. Ik bedoel: dan is dat een gevloek en een gesjaker, als ik daar achter mijn rug sta te vissen om die sluitingen van die soutien los te krijgen. Zo simpel is dat. Dat gaat heelsnel".

JON MISSELYN

"DE VRIJE MADAM"

Bravo Rudy Geldhof! Bravo Jaak Vissenaken!

Dat de belangstelling groot zou zijn na zo'n flinke publiciteit, was wel te verwachten. Op de première te Brugge van het jongste stuk van Rudy Geldhof liep de speciaal met dat doel ingerichte zaal, in de hallen onder het Belfort, praktisch vol. Ook het stadsbestuur was goed vertegenwoordigd. De voorstelling kreeg hierdoor een bijna officieel feestelijke allure. Men wou stadgenoot Rudy Geldhof hulde brengen met zijn „Vrije Madam”, een stuk dat toch al enkele jaren geleden bekroond werd met de Visser-Neerlandiaprijs, maar dat reeds door een hele reeks opmerkenswaardige werken voorafgegaan werd. Ondertussen wordt Geldhof in een adem vermeld met Claus, Van den Broeck en andere groten uit ons klein toneelwereldje.

Maar goed, de kaarsen worden uitgeblazen en mevrouw De Beer begint aan haar kookdemonstratie. Ondertussen weet iedereen in de zaal dat mevrouw De Beer gespeeld wordt door een man: Jaak Vissenaken. Men vraagt zich alleen af: hoever zal hij die travestierol drijven, draagt hij een pruik, is hij geschminkt, hoe loopt hij op hoge hakken enz... En zijn stem?

Laten wij het zo formuleren: het verrassende ligt niet in de manier waarop Vissenaken in een vrouwelijke personage kruipt, maar in de manier waarop hij die dubbelzinnige situatie achter zich laat. Hij is een personage dat mevrouw De Beer zou kunnen zijn. Dat hij een man is neemt daar niets van af, het voegt er misschien wel iets bij, namelijk een element van vervreemding. Wat mevrouw De Beer eigenlijk vertegenwoordigt, komt hierdoor nog sterker tot uiting. En daar gaat het om.

De kookdemonstratie heeft plaats in een vrouwenhuis. De toeschouwer wordt verondersteld lid of sympatizant te zijn van dit vrouwenhuis, met name „De Vrije Madam”, een oord van — zoals mevrouw De Beer zegt — linkse feministen. Best mogelijk dat een goed aantal toeschouwers hiertoe behoren, maar dat hoeft niet. Het is zelfs beter van niet, want de toeschouwer dialoogt dan niet alleen met mevrouw Jaak Vissenaken - De Beer, maar tevens met de toeschouwer die hij verondersteld wordt te zijn. Zo worden niet alleen de onbewuste laagjes vernis van mevrouw De Beer afgerukt en komt haar onvoorstelbare huichelarij aan de dag, maar tevens kan men zich afvragen of haar afreageren op links en op „vrijgevochten vrouwen” van alle grond ontbloot is.

Een analyse van onze tijd

Dat is nu juist het boeiende van heel de situatie. Dat er echt gekookt wordt, komt er nog boven op. Maar ondertussen praat mevrouw De Beer en vertelt zij haar leven, dat vooral gedomineerd wordt door haar vader. Zij voelt wel de

hostiliteit van haar toehoorders en dus wordt haar gepraat een pleidooi, soms een aanval. Hoe verder haar leven vordert, hoe duidelijker het wordt dat haar ogenschijnlijke welstand en zelftevreedenheid op zeer twijfelachtige gronden berust.

Haar vader was een gewetenloze opportunist, haar man was een studax zonder ruggegraat die door schoonpapa... en vrouwlief daarheen gedwongen werd waar hij zich niet geroepen voelde: een universitaire leerstoel en heel wat multinationals ernaast. Dat bracht aardig wat geld in het bakje maar de man zocht troost bij een assistente. Resultaat: een verplicht ontslag en een groot schandaal... En met de kinderen is het al niet veel beter, al praat mevrouw De Beer daar niet zo graag over.

Dit alles komt onrechtstreeks aan het daglicht, want hoofdzakelijk hemelt die mevrouw de goede, oude burgerlijke deugden op: trouw, zuiverheid, spaarzaamheid, werklust, enz. en raakt zij zelfs problemen aan van politieke aard. Zo krijgen PS en VU wel eens een veeg uit de pan (bijna letterlijk ook!), want zij hoort uiteraard bij CVP.

Zij doet het publiek veel lachen, veel grijnslachen. De situaties die zij aanhaalt komen vooral uit de periode voor, gedurende en vooral na wereldoorlog II. Zij zijn zo juist, zo raak geobserveerd dat men zich afvraagt: hoe kan de jonge Geldhof dit alles zo goed kennen. Zijn antwoord is: dank zij mijn ouders. Maar dan moet men dat nog kunnen inleven. Daarin is Rudy Geldhof perfect geslaagd.

Zo groeit zijn stuk — een lange bewegelijke bewogen en verrassende monoloog — tot een uiterst boeiend, uiterst onthullend geheel. Vissenaken hoeft nooit te forceren, de kracht ligt in de tekst. Men vergeet er de kookdemonstratie bij tot het plotse slot er het tragische parallélisme van aantoot.

Men kan niet onverschillig blijven en nochtans verlaat het stuk ogenschijnlijk nooit de meest banale realiteit. De grote kunst van Geldhof, die misschien nooit zo duidelijk tot uiting kwam dan hier, is dat hij zich met het grootste gemak doorheen de alledaagsheid van een dialoog op een geheel ander vlak weet te brengen. Bijna onopvallend krijgen wij een schitterende analyse van een tijd die de onze is.

Wij krijgen dank zij Jaak Vissenaken een onvergetelijke creatie in de persoon van mevr. De Beer. En als dit zo lukt dan is het voor een groot deel ook te danken aan Annelies Vaes, die de regie voert en er vooral als vrouw voor zorgde dat Jaak nergens overdreef of de vrouw onrecht deed. Vermelden wij ten slotte dat het café du Théâtre na de vertoning volliep en daar de schotel van mevr. De Beer eveneens de hoogste lof verdiende.

J.V.D.

Brugs featerseizoen dubbel geopend

God in z'n sas in T19, en culinair teater in de Hallen

Vorige week donderdag werd het Brugs toneelseizoen 1983-1984 op feestelijke wijze geopend met twee voorstellingen: «De avonturen van God» in Teater 19 en «De Vrije Madam» in het Belfort. In het teatertje aan de Werfstraat kon hartelijk gelachen worden om de dolle frasen van de Schepper, en in de Hallen werd een brok culinair teater voorgeschoteld.

Dat Jezus een grapjas was, dat hadden we al geleerd uit de stukken van Dario Fo, maar nu blijkt dat hij niet eens de plezierigste thuis was. God de Vader zelf is immers een schelmse leukerd die zijn discipelen graag zonder zeep scheert. De appel valt niet ver van de boom, zegt men. In T19 heeft Onze Lieve Heer, op uitnodiging van het Masereelfonds, zijn scheppingsverhaal op geestige wijze uiteengedaan. Daarin werd hij bijgestaan door Max Schnur, Mitja Van der Maat, Hans de Booy, Abdel

ge een nooit geziene publiciteit meegekregen. Vrijwel alle regionale media hebben ruime aandacht besteed aan dit stuk van Rudy Geldhof, gespeeld door Jaak Vissenaken, twee Bruggelingen. En terecht, want dit werk waarmee de auteur de Visser-Neerlandiaprijs 1980 won, staat op een heel hoog peil, en het wordt eveneens schitterend vertolkt. U kent het verhaal wellicht al: terwijl mevrouw De Beer een kookdemonstratie geeft, vertelt zij haar leven. Met de nadruk op de mannen in haar leven (haar vader, haar echtgenoot, haar zoons). Veel te laat heeft ze ingezien dat ze het slachtoffer is van die voor

Kadeer Zahmoun en Jacques Smeets. Productie: de Zwarte Komedie.

De Bijbel lijkt wel een onuitputtelijke voedingsbodem te zijn voor humoristisch teater en kabaret. In het verleden werd de «Heilige Schrift» al verscheidene keren op flessen getrokken in zowat alle kunstvormen. Sommigen zullen die spot als heiligschennis beschouwen, maar vergeten daarbij de bedenking dat vrijzinnigen hun ganse leven - willen of niet - gekonfronteerd worden met - voor hen - beledigende geloofselementen. Niet dat de Bijbel parodiëren beschouwd moet worden als «oog om oog, tand om tand», dat zeker niet, maar ze is wel het gevolg van de belachelijke mythe die er rond de Bijbel ontstaan is. Daar zijn zelfs heel wat gelovigen het mee eens. Want, denk nu maar niet dat alleen de vrijzinnigen zich een krik gelachen hebben in Teater 19. Integendeel: hoe beter men de Bijbel kent, hoe beter men de parodieën snapt. Zo kregen we te zien hoe God het racisme uitvond in Babel, hoe hij «de echtelijke twist», schiep in het huwelijk van Abraham en Sara, hoe hij Jezus in de schoot van Maria liet vogelen (letterlijk: met een duif), hoe Jo-

de vrouw ó zo comfortabel geschapen mannenmaatschappij. Als bourgeois-dame zat ze vastgeankerd aan een systeem vol vooroordelen, tradities, konventies en gewoontes. Het heeft lang geduurd vooraleer ze de generatie van na mei '68 begrepen heeft. Nu begint ze in te zien dat ze «de trein gemist heeft», dat haar welstellendheid haar verblind heeft, dat haar leven mislukt is (hoewel geslaagd naar de buitenwereld toe). Nochtans blijft ze reaktionair in haar opvattingen, haar visie op de politiek is een ingelepeld wrak. Jaak Vissenaken vertolkt dit emotionele onevenwicht op sublieme

zef zich bedrogen voelde («Heel die Bijbel is geschreven om een zot gelijk ik horens te zetten») maar er tenslotte vrede mee nam door de lukratieve Maria-devotie te organiseren, enz., enz. Kortom: we hebben ons geamuseerd, en er de flauwere passages maar bij genomen. Vooral Max Schnur (meestal in de rol van God) tilde het niveau van de voorstelling op naar hemelse hoogten. Mitja Van der Maat, die alle vrouwenrollen op zich nam, leverde ook een schitterende prestatie, terwijl Hans de Booy als akteur toch niet echt kon overtuigen.

De Vrije Madam

Terwijl Ons Heere het kiekeu uithing in T19 werd vorige week donderdag in de Hallen een kiekeu geflambeerd en gestoofd. De Hallen werden voor de gelegenheid immers omgevormd tot het vrouwenhuis «De Vrije Madam», en daar gaf mevrouw De Beer een kookdemonstratie n.a.v. een opendeurdag.

Toneel in het Belfort, dus. Iets nieuws voor de Bruggelingen. Waarom in het Belfort? zult u zich afvragen. In de eerste plaats omdat deze ruimte bijzonder geschikt is voor de opvoering van dit stuk, en in de tweede plaats omdat Bent als B-gezelschap verplicht is om in zalen te spelen waar minstens 250 zitplaatsen zijn.

«De Vrije Madam» heeft in Brug-

wijze. Eerst als zelfverzekerde dame, maar naderhand blijkt dat dit slechts een pose is om niet te moeten toegeven aan de feministische ideeën achter het vrouwenhuis. Tenslotte valt ze door de mand, en wordt ze een zielig vrouwmens.

«De Vrije Madam» van Rudy Geldhof zal hoogstwaarschijnlijk voor heel wat (oudere) vrouwen een opluchting betekenen. Misschien is het wel een therapeutisch stuk. Het steekt in elk geval vol ontroerende elementen. Dat mevrouw De Beer door een man gespeeld wordt, merk je overigens nauwelijks. Misschien is mevrouw

De Beer af en toe wat te bruto voor een bourgeois-dame, maar dat zal wel komen door het feit dat Jaak Vissenaken niet gewoon is garnalen te pellen, haha. In elk geval is het de moeite om hem/haar aan het werk te zien. Dit kan nog op 20, 21, 22, 27, 28 en 29 september en op 7, 8 en 9 oktober, telkens om 20u.30. Het door mevrouw De Beer op scène klaargemaakte gerecht kan na de voorstelling geproefd worden in het «Café du Théâtre», maar dat moet in elk geval gereserveerd worden, tel. (050) 33 28 77 of (050) 33 47 60. We kunnen u verzekeren: het is lekker.

Jon Misselyn.

Een tragi-komische bourgeois-dame in het vrouwenhuis

Enschede-(Concordia) - Na de schitterende solo-voorstelling vorige week van Cas Enklaar in een vrouwenrol, gisteravond in theater Concordia opnieuw een acteur, solo, in een vrouwelijke creatie op het toneel. En opnieuw een belevenis van uitzonderlijk niveau: Jaak Vissenaken van het Vlaamse Ensemble BENT in „De Vrije Madam”.

Een vergelijking van beide voorstellingen is wat moeilijk, omdat zowel inhoudelijk, alsook in theaterale benadering de verschillen te groot zijn. Dat neemt niet weg, dat beide acteurs, zij het dan op totaal verschillende wijze, tot gelijkwaardige, uitzonderlijk goede acteerprestaties komen.

Waar Cas Enklaar heel knap en spannend een zekere gekunsteldheid uitspeelt, als de filmactrice Joan Crawford die krampachtig vergane grandeur speelt, daar is Vissenaken volstrekt naturel, levensecht een bourgeois-dame, die in een progressief vrouwenmilieu zichzelf

blijft. De tragiek van dat karakter blijft lang, heel subtiel, vrijwel verborgen. Pas aan het slot van de anderhalf uur durende voorstelling, in een verrassende apotheose, wordt die schrijnende tragiek in zijn volle omvang zichtbaar.

Dat „De Vrije Madam” in zijn schijnbare eenvoud zo'n sterke voorstelling is, komt zeker voor 50 procent op het conto van de schrijver van deze monoloog, Rudy Geldhof. Hij kreeg er in 1980 de Visser-Neerlandiaprijs voor. De toon is tragi-komisch, de ingehouden dramatische spanning perfect en bovenal, de thematiek is uiterst herkenbaar, wat dan heet „uit het leven gegrepen”.

Mevrouw De Beer is een typische bourgeois-dame van midden-vijftig, die de eerste lustrumviering van het vrouwenhuis „De Vrije Madam” komt opluisteren met een kookdemonstratie. Er is een onuitgesproken sfeer van „dat wordt lachen”, maar, terwijl Vissenaken ook daadwerkelijk het -naar de geur te oordelen - exquisite gerecht „Noch vis noch vlees” (oorspronkelijke titel van het stuk) op het toneel bereidt, geeft mevrouw De Beer geen krimp. Babbelt honderduit over haar milieu, haar man, haar leven als toegewijde echtgenote. Schetst daarmee op een tegelijk naïeve en zelfverzekerde wijze het wereldbeeld van de gegoede klasse. De (bekende) vooroordelen zijn niet van de lucht, maar exploderen niet echt in de voor mevrouw De Beer vijandige sfeer van het vrouwenhuis (het publiek). Er is geen moment aanleiding tot echte uitbundigheid, omdat de tragiek achter de ongewild komische uitspraken van mevrouw De Beer voortdurend voelbaar is. Heel ontroerend dan ook is het moment, waarop die figuur tenslotte zélf door het lint gaat.

Vissenaken, die de rol min of meer gedwongen op zich nam omdat er geen actrices van naam beschikbaar waren, houdt op bewonderenswaardige wijze de komische en tragische elementen in het karakter perfect in balans. Dat hij als vrouw volstrekt geloofwaardig is, is daarmee in feite al gezegd. Opnieuw een doordringende theaterervaring in het nog prille seizoen in Concordia. Die jammer genoeg door te veel mensen is gemist.

Ben Siemerink

'De Vrije Madam'

MAASTRICHT - Dat er achter fraai maar steriel ogende wezens ook gevoelens schuil kunnen gaan - zelfs hele drama's - is een ding dat zeker is. Rudi Geldhof voert in zijn stuk *De Vrije Madam* zo'n personage op. Het is mevrouw De Beer, een ietwat kakkineuze we-

duwe, op bezoek in het Vrouwenhuis 'De Vrije Madam'. Ze demonstreert er haar kookkunsten, min of meer op verzoek van haar 'losbandige' dochter, die uit het bourgeois-nest is gevallen.

Achter de potten en pannen vertelt mevrouw De Beer haar levensverhaal. Het is een pakkende, met veel Vlaamse anecdotes geardeerde monoloog, waarin zowel het verdriet van Bel-

kunst

gië steekt, als het leed van mevrouw De Beer. Ze was getrouwd met een omhoog gevallen arbeiderszoon, die het tot professor en adviseur van Shell schopte, totdat de verloedering intrad en ze het allemaal op haar brood kreeg: zijn verhouding met een studente, zijn drankzucht, zijn heimwee naar het ouderlijk huis, waarvan hij

de socialistische geest verloochende door met een meisje uit het andere kamp te trouwen. Rudi Geldhof verwerkte in zijn met de Visser-Neerlandiaprijs bekroonde stuk belangrijk historisch materiaal over het na-oorlogse België en het materialistische klimaat waarin ook de vader van mevrouw De Beer als zogenaamde goede Belg zijn kans greep. Zijn dochter zweert bij de CVP en Tindemans. De socialisten mogen

best hun mondje opendoen, als ze het maar niet voor het zeggen krijgen. Het boeiende van het stuk is, dat het zo ingehouden, zelfs met enige sympathie voor het personage geschreven is, niet zonder ironie maar ook niet zonder begrip voor dit vrouwenleven.

Uitgekookt spel van Jaak Vissenaken zorgde voor een boeiende voorstelling van het Bent-Raamtheater, dat onder regie van Annelies

Vaes in de Bonbonnière te Maastricht van *De Vrije Madam* de Nederlandse première bracht. Jaak Vissenaken speelde mevrouw De Beer met indringende waarheid. Hij ging niet verkleed als mevrouw De Beer - hij was die vrouw. Zo zonder dubbelzinnigheden een ongewone prestatie.

Willem K. Ceumans

• *De Vrije Madam* is deze maand nog te zien in het Wijngrachttheater in Kerkrade - 15 oktober.

„De Vrije Madam” opnieuw te Brugge

In de a.s. decembermaand wordt „De Vrije Madam” van Rudy Geldhof niet minder dan 7 maal opgevoerd. Het betreft hier de herneming van een succesvol teaterstuk, bekroond met de Visser-Neerlandiprijs en met Jaak Vissenaken als mevr. De Beer. De voorstellingen hebben plaats in De Dijk, Blankenbergse Steenweg te St.-Pieters en dit op volgende data : 7, 9, 14, 15, 16, 22 en 23 dec. (op vrijdag en zaterdag te 20 u. en op zondag te 15 u.). Men kan reserveren op het nummer 33.45.21. Zoals vorig jaar kan er na de voorstelling nagetafeld worden in het Grand café du Théâtre.

Volle zaal voor Vlaamse acteur:

Vissenaken als mevrouw De Beer

DRACHTEN - Het is altijd een hoogtepunt van pret als op het toneel een man of meer dan één (men denke aan Snip en Snap, die het een halve eeuw volhiielden) zich in vrouwenkleden steekt. Vooral als expressieve vrouwelijke kenmerken in de vormgeving extra worden aangedikt, is een populairgezind publiek niet te houden. Een beetje een vreemde ontwikkeling eigenlijk, want er zijn eeuwen geweest, dat te onzent een extreem calvinisme vrouwen verbod op de Bühne te staan. Vrouwenrollen werden daarom toen vertolkt door mannen en daar zal, als het stuk daar verder geen aanleiding toe gaf, bij zulke voorstellingen, helemaal niet om gelachen, laat staan geschaterd zijn.

Nu is er donderdagavond in een tot de nok bezet „Café Chantant” van begin tot einde herhaaldelijk gelachen bij het solotoneel „De Vrije Madam”, een rol waarin de Vlaamse acteur Jaak Vissenaken,

Plaats: Café Chantant (De Lawei), te Drachten.
Stuk: De Vrije Madam, van Rudy Geldhof. **Solo-acteur:** Jaak Vissenaken.

ken, directeur van het gezelschap Ensemble te Kasterlee (B.), als vrouw, pardon als dame optrad. Maar al die vrolijkheid vloede niet voort uit het feit, dat Vissenaken als mevrouw (de weduwe) De Beer een openbare kookdemonstratie gaf en daarbij een passant aan het belangstellende gehoor van dames (maar ook van heren) haar levensloop de revue liet passeren. Die mannen waren aanwezig - zo werd het voorgesteld - omdat het vrouwenhuis „De Vrije Madam” open-deur hield en voor die gelegenheid ook de heren der schepping grootmoedig toegang had verleend.

Nee, het succes van deze voorstelling - de acteur werd met een langdurig applaus, dat even warm was als de maaltijd die hij (zij) zeven kwartier lang had bereid, beloond - was niet dat van de man

als vrouw verkleed, maar van de man als vrouw acterend. En dat wel zo perfect en overtuigend, mede dankzij kostuum, make up, houding, gebaar en wijze van spreken, dat men geen ogenblik er aan twijfelde: hier was een zelfverzekerde, traditioneel opgevoede, bemiddelde bourgeois-dame op leeftijd aan het woord, die al kokende haar leven opbiecht en tevens haar visie op de actualiteiten van de laatste halve eeuw ten beste geeft. Met naar het einde toe een steeds tragischer ondertoon.

Trouwens, uitbundige vrolijkheid was er en terecht, weinig. Zoals gezegd: de acteur gaf tot lol gelukkig geen aanleiding. Maar tot gelach op vele momenten was er wel reden door de tekst die de auteur-acteur Rudy Geldhof, uit Brugge, voor hem had geschreven en die (op enkele zwakkere plekken na: het verhaal over Canada) dermate „stond”, dat de jury van de Visser-Neerlandia-prijs Geldhof met een eerste prijs lauwerde. Het karakter van deze prijs brengt mee, dat Nederlandstalige kunst en cultuur in Vlaanderen gestimuleerd en beloond

worden, want aan die Visser-Neerlandia-zaak kleeft nog altijd een stukje romantisch Groot-Nederlands nationalisme.

In zoverre was deze geurige en vooral ook kruidige culinaire monoloog typisch Vlaams of liever Belgisch, dat mevrouw in kwestie in haar toespraak naast algemene actualiteiten vooral in de gewijzigde opvattingen omtrent man en vrouw in en buiten het huwelijk, het (alweer gedoofde) vuur van de studentenrevolte van '68 enz. ook typisch Belgische situaties even fijn als venijnig hekelde en stekelde zoals: Tindemans en zijn CDA (die daar Christelijke Volkspartij heet), het paternalisme bij onze zuiderburen, de politieke schandalen, de repressie, de invloedloze „inspraak” en wat dies meer zij. De ironie moest tenslotte het toneel ruimen voor de tragiek, die in wezen haar huwelijksleven in alle stilte had gekenmerkt. In deze biecht toonde Vissenaken eerst recht welk een opmerkelijk acteur hij is.

SYTSE JAN VAN DER MOLEN

Edwin Peten schittert bij « De Vrije Madam »

MECHELEN

Bij Memis loopt nog tot en met 30 april de produktie: «De Vrije Madam», een toneelstuk van Rudy Geldhof. De vierde en meteen laatste produktie bij de Mechelse Mimestudio, is een schitterende éénakter; in feite een monoloog gebracht door de bezieler van Memis: Edwin Peten zelf. Hij kruipt daarbij in de huid van een welstellende dame van gevorderde leeftijd. Het verhaal wil dat mevrouw De Beer («een dame van weleer») ter gelegenheid van 5 jaar vrouwenhuis, een feestelijke kookdemonstratie geeft en terwijl haar hele levensverhaal uit de doeken

doet. Het recept is «Noch vis, noch vlees» en tijdens het stuk wordt er dan ook de ganse tijd gekookt.

Voor dit toneelwerk ontving de auteur in '80 de Visser-Neerlandiaprijs. Rudy Geldhof schreef reeds vele toneelstukken en t.v.-scenario's en stichtte in '77 zijn eigen Brugs theater: De Kelk. De Vrije Madam zit vol spitsvondigheden wat de tekst betreft, maar alleen het feit dat een man deze rol vertolkt, geeft het een extra-dimensie. Edwin Peten bespeelt het publiek (hoe gering ook), als een levend decor. Wat aanvangt als een doodgewoon keukenrecept, groeit uit tot een haast tragisch levensverhaal van een welstellende weduwe van middelbare leeftijd.

Edwin Peten mag waardig de pluim dragen die deze jongste produktie van Memis verdient. Mevrouw De Beer, op de planken van het Mechelse Kamertheater, ziet eruit als een dame, praat en denkt zoals het haar past. Dat deze acteur wat in zijn mars had, toonde hij reeds eerder; maar toch is De Vrije Madam beslist een hoogtepunt. Nog te bekijken op 29 en 30 april om 20 u. 30 op de Oliveten-vest 16. Reservatie via tel. nr. 015/20.21.61 (liefst na 18 u.). — Bm.